

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 3.

11. Apriliu.

1864.

Sinodu pp. in Blasiu.

(Continarea in Nrulu trecut.)

d) Cá credentiosii preste totu, si in specie tenerimea se se constringa a merge la Sant'a Basereca si la Vecernie.

e) Pentrucá dupa potentia se se taie calea stricarii moralurilor, Curatorele primariu deinpreuna cu ceilalti e indatoratu a priveghiá strinsu, cá crismele in tempulu S. Liturgie se fia totu deaun'a inchise.

f) Cá credentiosii in serbatori legate si in Dumineci se se abstiena strinsu, si sub ori si ce conditione de ori si ce lucru tienutoria de economi'a domestica, ori rurale.

g) Cá vietuirea in neleguire se se stérgea mai curendu si mai cu efepto, curatorele primariu din preuna cu ceilalti curatori indata dupa publicarea acestoru statute voru lucra, cá decisiunea cu privire la cei de sub litera c. a acestui punctu numai decatu sese escuteze.

3. Presedintele propune la ordinea dilei, cá spre a poté avé Protopopulu in evidentia totu de un'a starea poporului, parochii sei faca relatiune oficioso la capetnlu fiacarei diumetate de anu.

Acést'a proponere Adunantia primindu-o cu modificatiunea facuta prin O. D. jude cercuale Teodoru Ladoy, cá relatiunile se se faca la facare parariu de anu, a decisu cá acea relatiune se se faca:

a) Despre portarea morale a poporului, despre defeptele, ce au strabatutu intru insulu, si mesurile, ce s'au luat spre stergerea acelor'a; — ce de almintrelea in modu extraordinaru e de a se face decate ori va cere trebuint'a.

b) Despre starea scolei, frecuentarea ei, si progresulu prunciloru facutu intru invetiamentu, despre

portarea docentelui; despre zelulu parentiloru de familia, intru tramitarea copiiloru la scola, si despre mesurile, ce s'au luat spre pedepsirea celoru lenesi.

c) Despre modulu cumu-si porta curatorele, si cu celialalti oficiulu preste totu. —

4. Presedintele propune mai de parte la ordinea dilei consultatiunea despre starea edificioru baserecesci, si a apertinentieloru, si despre modulu cumu aru poté se se tiena acelea in stare corespundictoria numerului credentiosiloru, spiritului tempului, si cerintieloru cuvenintiei preste totu.

Cu privire la acestu obieptu sculanduse O. D. din Ciufudu Alesandru Albini, si constatandu starea desolata a basericiloru tractuali in genere, dupa mai multe desbateri, sinodulu a adusu urmatorele decisiuni.

a) Cá parochii dinpreuna cu coratorii singuraticiloru comu ne basericesci se dispuna, si se im frumsetiedie santele Basereci, dupa modulu care-lu cere datorinti'a crescinesca si cuveninti'a; si acést'a sub pedepse amesurate lenei si defepteloru.

b) Coratorele primariu in contielegere cu parochulu respectivu si cu celialalti curatori se va ingrigi de starea baserecei preste totu, si va procura tóte apertinentiele necesarie dinlaintru; éra parochii voru avé a se ingrigi si a dispune, cá tote acestea se se tiena in curatiani'a, ce o postesce maiestatea cultului dumnediescu. —

5. Presedintele propune la ordinea dilei consultarea despre starea materiala a basericiloru inaintata, ori decadiuta, si despre causele, ce concurgu la un'a ori alt'a, si mai departe despre modulu si mediulócele, ce aru fi de lipsa spre sustienerea starei celei bune, si emendarea celei rele prin administratiunea covintiososa a venituriloru si bunuriloru, ce le are baseric'a in tempulu de facie, si prin ca-

stigarea de altele amesurate ordinationilor ordinarului si impregiarilor locali. —

Cu privire la acestea obiecte, dupa pertractari diverse intre mai multi dd. parochi, sinodulu a aflatu cu cale a aduce urmatórele decisiuni:

a) Capitalurile basericilor in bani dati imprumutu fora contracte se se scótia numai decatu dela datorasi, decumva baserie'a are lipsa de ei, ori decumva respectivii nu voru voli a da contractu legiuitu despre densii in terminu de 30 de zile dela publicarea acestoru decisiuni, care de altramente are de a-lu revedé si protopopulu concernente; éra de cumva curatorele primariu dinpreuna cu parochulu locale aru negrigi essecutarea decesiunii, ambii voru fi respundiatori si voru replatí daun'a.

b) Banii basericei se se de imprumutu numai pre lunga contractu legiuitu, si pre lunga ipoteka, ce se recere in cerculariulu metropolitanu de ²⁸/₁₆ Decb. 1862 Nr. 1084. —

c) Censulu dela datorasi se se scótia in totu anulu, si curatorele primariu in casu candu aru negrigi essecutarea acestei decisiuni, insusi vá debuí se resplatésca candu-si va da ratiunile, deobliganduse spre acést'a si cu juramentulu, celu vá depune cu intrarea sa in oficiu.

d) Pentru cá se se inmultiesca averea basericei, curatorele primariu in cointelegere cu parochulu locale, si cu celialalti curatori ai basericei se indatoresce sub pedéps'a depunerei din officiu, cá decumva baserie'a nu are loculu seu propriu, in totu anulu se cuprinda in parte, ori pre banii basericei cate unu locu de aratu si de semenatu, ori cate una fenatia, care le va lucrá cu poporeni credentiosi ai comunei basericesci, deobligandu pre celi cu vite la lucru cu plugulu, si cu carulu, éra pre celialalti cá se concurga cu palmele. —

e) Poporeni credentiosi, carii la provocarea curatorelui primariu nu voru voli a concurge spre implinirea datorintiei sale, se voru pedepsi in un'a fla-care data cu glóba, si anume celi cu vite cu 2 fl. v. a., éra palmasii cu 1 fl. v. a. adeca cu pretiulu, cu care se voru poté conduce alti lucratori in loculu loru. —

f) Din produptulu adunatu in acestu tipu, va fi a 10 parte a curatorelui primariu pentru ostenéla, éra celelalte se voru vinde la tempulu seu cu pretiulu forense, si venitul se va aplicá spre celea recerute la baserica si scóla respectiva.

g) Avereá, seu bunulu basericei, fia miscatoriu, seu nemiscatoriu, curatoratulu fora de scirea oficiului protopopescu, si candu se va cere si a maritului ordinariatu metropolitanu nu-lu va essarendá, si cu atatu mai pucinu-lu va instraina de totu. —

h) Pamenturile séu fenatiale basericei, séu ale scolei comunali se indatoresce comun'a basericesca a le lucrá pre sém'a basericei, seu a scolei — éra candu impregiarile acést'a nu o aru iertá, atonoi acelea se voru poté dá spre folosire seu in arenda numai pre calea licitatiei publice, si pre bani gata, sub conditiunile de sub litera g. —

i) Spre inmultirea averei basericesci curatoratulu se va folosi cá de unu medilocu si de colectele de mustu si de alte naturale, carii capitalisandule le va poté eloca cu provente respundiatorie impregiariloru. —

k) Intru asemenea potu servi cá isvóre de venitu alu basericiloru si pascuale anumitu menite spre acést'a, si acestea mai alesu in comunele intregi unite. —

l) Pentrucá banii, care-i are baserie'a, se fia totu de una in dispunere deplinu secura a basericei, si feriti de ori ce prevaricatiune, cistul'a (lada) basericei, in carea se afla, va fi providuta cu doue chie, dintre care un'a se va tiené la curatorele primariu, si alt'a la ver'unulu dintre celialalti curatori, — cu deosebire, cá cistul'a basericei se se afle la paroculu locale sub respunderea lui, si curatórii intr' ens'a fora de scirea parocului nu se voru atinge, nece voru amblá.

Despre acurat'a implinire si observantia a decisiuniloru sinodale presemnate sunt respundiatori curatorele primariu, si parochulu locale; éra incatu acestia in ducerea oficiului seu aru esperiá ceva renitintia din partea singuraticiloru credentiosi, seu si a comunelor basericesci intregi, voru face reportu oficiosu oficiului archi diaconale insemnandu in casulu 1-e pre singuraticii renitenti cu numele, era in anulu 2-leu pre intreg'a comuna, care s'ar opune acestoru decisiuni sinodali, pentru cá acelasi oficiu in singuratecele casuri se dispuna celea necesaria dupa impregiurari, si acestea dispusetiuni voru fi pedepse basericesci, de care s'au infratu, sub lit. b punctu II; decumu-va inse s'aru documenta, cumca renitenti'a s'a nascutu numai prin intrigile unoru corifei, acestia pre longa pedepsele basericesci voru fi deferiti si la

deregatori'a de in afora, cá nesce turburatori de rendulu bonu si de supunerea fație cu mai marii basericesci. — De cumu-va inse curatorele primariu si parochulu locale casurile de renitintia nu le voru descoperi la tempulu s-u oficiului protopopescu, acesti'a se voru pedepsi cu depunere si respective cu suspensiune, pana candu voru aduce comun'a si respective pre singuraticii la ascultarea canonica. —

6. Presiedintele propune la ordinea dilei consultarea despre starea spirituala si materiala a scólelor comunali cá, se se védia in catu corespunde aceea cerintieloru, si pentru ca se se afle calile si mediulocele de lipsa spre inaintarea bunei stari a acelei'a.

La acést'a propunere in urm'a unoru desbateri dupa o euventare a O. D. parochu din Obregia Nicolau Vlatau, adjungundu sinodulu la cunoscintia starei de comunu desolate a scólelor populare, de óra ce ordinatiunile ordinariatului metropolitanu cu privire la acestea emanate in ²⁵/₁₃ Novembre 1862 Nr. 968 in unele tracturi nece cá s'au publicatu, ori unde seau si publicatu nu s'au dusu in deplinire spre cea mai mare dauna spirituala si materiala a tenerimei, si a tota natiunea romana; pentru cá in venitoriu se se emendeze un'a astfeliu de stare nefavoritoria decide urmatoriale:

a) Fiacare comuna basericesca unde inea nu se afla redicata scóla propria se indatoresce celu multu pana in lun'a lui Sept. a. c. a-si redicá scóla corespunditoria pre spesele sale, de nu cumu-va baserica va fi avendu venituri in catatime, catu dupa judecat'a superioritateri basericesci se pota si ea concurge cu o parte a sa la redicarea scólei. —

b) La redicarea scólelor respectivii se voru ingrigi, cá acelea se se cladésca pre catu se pote din materialu catu mai solidu.

e) De óra ce esperiinti'a aréta, cumca poporulu nostru preste totu, forte pucinu se ingrigesce despre cladirea locuintieloru, cá aceea se fia respunditoria cerintieloru simetriei, si comoda, — adunanti'a indatoresce pre curatorele primariu si pre parochulu locale din comunele, cari voru a-si redica scoli comunale, cá inainte de a se apucá de cladire, se arete oficiului protopopescu, si de va fi de lipsa si ordinariatului metropolitanu planulu scólei redicande din preuna cu calcululu preliminaru alu speseloru recerute la edificare, tote prelucrate de unu maiestru pricepetoriu.

d) Comun'a basericesca se indatoresce strinsu in puterea acestei decisiuni sinodale, cá scóla se o provédia cu tóte uneltele si sculele recerute la invatiamentu, precumu cu méssa, seau tribuna pentru docente, cu seau ne pentru prunci, cu tabla de scrisu, linea, creta, si alte scule necesarie. —

e) Asemenea e datorinti'a comunei a provedé si cas'a docentelui cu mobilele recerute. —

f) Incaldirea scólei comunali inea e datorinti'a comunei basericesci respective, de unde ne avendu aceeaasi padure, din carea aru poté suplini trebuinti'a de incaldire in cas'a docentelui si in scóla, se vá ingrigi pre alte cali spre acestu scopu.

g) Scóla se-si aiba gradin'a sa, carea se se foloscesca mai alesu spre scóla de pomaritu. —

h) Esecutarea si acestora decisiuni sinodali in catu atingu pre singuraticile comune basericesci e datorinti'a strinsa a curatorului primariu d'n preuna cu a celoralalti curatori, si a parochului, in acelu tipu si forma, catu densii cu tóte mediulocele, ce le stau in putere, se staruesca la comun'a basericesca, cá aceea dispusetiuni se se implinesca cu tota acurateti'a; si in casu de renitintia voru face relatiune la oficiulu protopopescu, cá acelasi se póta luá mesuri cuviintiose de pedepse in bani, seau si spirituali, si mai alesu celea indicate in punctulu II-lea litera b. —

7. Presiedintele cunoscundu starea misera a preutimei g. c. nu numai din ambe tractele reprezentate aci in sinodu, dara si din tóta Transilvani'a, a propusu la ordinea dilei cá obieptu de pertraptare consultarea despre imbunatatirea sortiei preotiloru g. catolici.

Adunanti'a sinodala cu privire la obiectulu acest'a dupa mai multe desbateri seriose la propunerea O. D. jude cercuale Teodoro Laday, reprezentantului comunei basericesci Hususeu, a decisu:

a) Cá de aci inainte si anumitu dela publicarea acestoru decisiuni equivalentulu, si contributiunea pentru portiunile canonice se-o platesca comunele basericesci, a caror'a proprietate sunt si acést'a seau din banii proprii ai basericeei in catu se póte templá fora scaderea si daun'a basericeei, seau la din contra dupa modalitatea, care li se va vedé mai acomodata. —

b) De-órace cea mai de capetenia datorita si oficiu alu unui preutu e, cá conformu mandatelor domnediesci din santele scripturi poporulu pastorirei suale incredintiatu se-lu invetia cu tota oasiunea

facundu-i predicatiuni, eshortatiuni si catechisatiuni, la ce neaparatu se potesce o pregatire mare, cá dara Preutulu nu cumva prin cuprinderea cu economi'a spre castigarea receruteluor midiloce la traiulu vietiei se se aduca la aceea dorerósa pusetiune, cá se nu pota ajunge, seau a se face destoinicu se-si implinesca susu indigitat'a s'a datoriu cu pofit'a acuratiu, Común'a baserecesca va lucra si cultivá tota portiunea canonica a parochului seu, si va pleni tóte celea necesaria, pana ce va aduce, si respective culege tóte produptele de pre portiunea canonica la cas'a aceluia, precumu facu si comunele beserecesci de alte confesiuni, de esemplu catolicii latini, si chiaru si protestantii. —

c) Competinti'a stolara si cea metretala va remané in statulu seu de mai 'nainte.

d) Esecutarea acestoru decisiuni sinodali intr'asemenea cade in cerclu de aptivitate alu curatorului baserecei. —

In urma in legatura cu obieptulu de sub pertraptare scolanduse D. parocu din Panadea Ioane Ignatu, si esprimendu'si convingerea, cumca preotimea romana preste totu numai dela Maiestatea Sna pré-bunulu nostru Imperatu-si póte sperá vindecarea radicala a raneloru suale, si in acést'a consonandu si adnanti'a sinodala; a rogatu pre Pré Onoratu D. Presiedinte, se redice la potere de conclusu sinodale doriant'a adunantie sinodali, cá propunerea Pré-onoratei domniei sale din 7 Decembre 1863 facuta in Senatulul Imperialu, si luata la pertraptare acolo in 18 ale aceleiasi lune si anu, de cuprensu, ca: acelu pre-laudatu Senatu se benevoiéscu a votá spre ajutorirea preotimei din diecesele G. C. in Transilvania sustatorie pre lénga celea 30,000 fl. v. a. asemnate din Pré-Inalta gratia a sacratisimei sale C. R. si Apostolice Maiestati cu pré-Inalt'a resolutiune din 8. Ianuarie 1863, unu adausu inca de 30,000 fl. v. a.; si acést'a dorintia justa si unanima Pré-Onoratu Domnu Presiedinte a si enunciatu-o. —

Dup'aceea a rogatu adnanti'a pre Onoratu Presidiu, cá se si dispuna a se face o suplica in numele ei catra Escelenti'a Sa Parintele Metropolitu cu aceea préumilita rogare, ca Présanti'a Sa se se indure a ecsoperá dela inaltulu regimu Imperatescu implinirea comunei dorintie a clerului, ce s'a si facutu, éra suplic'a cetinduse prin notariulu sinodalu s'a primitu in totu cuprinsulu seu, si s'a subscrisu

de catra toti membrii adunantie sinodali (vedi la calcaniulu protocolului tiparitu in Blasiu R).

A dou'a die adeca in 8. Martiu st. n. seau 25 Fauru st. v. 1864 convenendu membrii sinodului in numeru de ajunsu, au compusu din sinulu seu un'a deputatiune de 8 individi, carea se invite pre Pré-Onoratu D. Presiedinte, carea plenindusi misiunea si Presiedintele urmandu invitatiunei a sositu in sal'a unde fú primitu cu „vivate si se traiéscu sgomotosu“ — dupa aceea cupriendu-si locul.

(Va urma).

Asociatiunea transilvana

pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Brasiova, 20. Aprile.

Pare-ni-se cá valorile politice deocamdata se mai asiediaru, in catu spiritele se se mai póta ocupa din nou inca si in campulu sciintieloru si alu arteloru. Comitétulu asociatiunii nóstre tienendu in resiedinti'a sa din Sibiu dupa unu restimpu de cinciluni o siedintia noua si determinandu intru aceeasi a pregati o programa regulatóre de lucrurile adunarii generale a IV ce se va tiené in Hatiegu, cu acésta dete totu odata barbatiloru de litere cá se pricepa, cumca va fi fórté bine déca densii voru dedica lucrurilor asociatiunii nóstre literarie mai multa luare aminte decatu se intemplase acesta in anulu trecutulu, prin urmare ca incái unii din aceiasi se voru pregati pentru viitórea adunare cu totulu altmintrea, decatu se potuse acésta intempla pentru adunarea trecutulu.

Ore inse ajunge'si-va Comitétulu scopulu seu, pentru-cá se mai traga odata luarea aminte a respetiviloru barbati de litere dela cararile cele lunecóse, rapedisie, strimbe, spinóse, si semanate de intrige si cabale, inca si la cararile sciintieloru si arteloru mai linistite si paciuite? Comitétulu isi va implini numai datorinti'a sa facundu acésta incercare; noua inse carii de altumintrea dorimu din totu sufletulu cá scopulu comitetului se fia bine priceputu, fia-ne deocamdata ertatu a ne indoi despre ajungerea lui.

Non omnia possumus omnes, nu póte fiacare se se apuce de tóte; et: pluribus intentis minor est ad singula sensus, adica cei carii cugeta la mai

multe trebi dintr' odata, nu potu coprinde nici pe un'a cumu se cade. Acestea sunt nescie adevèruri cunoscutè de batrani si pastrate pentru urmasii lor.

Popórale Europei moderne cate au naintatu mai multu in luminele culturai preste totu, ingrijescu fórtè multu, pentrucá se aiba catu se póte mai multi ómeni cumu se dicu de specialitati, eara cultur'a enciclopedica, culésa adesea numai din scól'a comunala si din gimnasiulu micu, sciintiele adunate din asiá numitele lecsicóne de conversatiune, cunosciintiele scóse n u m a i din foi periodice, sunt destinate pentru publiculu celu mare, pentru glóte, care au se'si castige incai atatea idei, cate le sunt de trebuintia spre a pricepe operatele barbatiloru de talente mari, carii prin unu studiu ostentiosu si prin o praesa de multi ani au aprofundatu un'a séu doua specialitati intru atata, catu ei merita intru adevèru a fi priviti in aceleasi de maestrii, de adevèrati doctores. La barbatii de acestia tari in specialitatile lor se concrede apoi deslegarea si pu'era in lucrare a problemeloru celoru mai maretie, care au se fia fundamentele prosperitatii si ale gloriei nationale.

Unulu din cele mai mari obstacule si pedeci ale prosperitatii popóreloru ardelenè este, cá aceleasi au barbatii relative prea pucini pregatiti in a d i n s u din diferite specialitati. Amu disu cu precegetare poporale transilvane, si nu amu numitu numai pe poporulu romanescu. Amu cunoscutu in viétia cativa unguri, carii unia in persónele lor pe birocratulu, pe conducatorulu de vreo partita politica, pe administratorulu politicu, pe judecatorulu, pe legislatorulu, pe finantierulu, pe membrulu activu alu cutarei societati erudite, membru alu societatii agronomice, si cá de complimentu la tóte, le placea de minuve a disputa tota diua si tóta nóptea din teologi'a dogmatica si din filologia incependu dela Pentateuchu, Sanscrit, Zend-a vesta, Omeru pana la neologismii cei mai próspeti adoptati de catra academi'a din Pesta. Amu cunoscutu sasi eruditi, filosofi si teologi, istorici si geologi, filologi cu cate 6 — 7 limbi (afara numai de cea romanésca), si matematici totuodata in un'a si aceeasi persóna, preste acestea si economi agricultori si gradinari in mosiór'a ce avea ei de cultivatu. Se nu creda inse cineva, ca asemenea ramurire a studiiloru se intimplá totu deauna din pedanteria, din vanitate, din mancarimea de a sci cineva multe, pentrucá se nu se folosésca de niciun'a, nu,

ci din mare nenorocire institutiunea ardeleniloru a fostu de asiá, cá si cumu adeca aru fi fostu unu planu precegetatu, pentrucá dintre ardeleni se se aléga pe catu se póte mai pucini barbatii de specialitati. Urmarile funeste ale acestui felu de sistema se simtu profundu pre totu pasiulu, eara mai alesu in specialitatile tehnice si in legislatiune. De alta parte sistem'a cea fórtè ticalósa ce a domnit pe la cursurile de drepturi si in comitate pana la an. 1848 a imultitu preste mesura si numerulu acelu sou de pseudopolitici, carii pucina spoiéla de invatiatura, ce se lipia de ei cá pe intemperate, o tienea de unu non plus ultra alu perfectiunii spre ai face capaci de a conduce destinele tierii. In Ardélu adica fabu'la despre politikus csizmadia isi are intielesulu seu scosu din viétia si adevèritu cu mi de ecsemple.

La noi romanii a fostu si mai reu. Romanii ardeleni potu dice fara téma de a fi demintiti, ca ei pana la 1848 au invatiatu carte numai din grati'a altora, si earasi numai pre catu acei altii au aflatu cu cale de a'i suferi cá se invetie, séu pre catu'ia lasatu saraci'a lor cu care se luptá dupace facea cele 104 dile si dá dieciuelele sel. sel.

O multime de talente rari s'au mormentatu sub numire de samesi, chelari, deregatori, prefecti etc. pe la proprietarii cei mari, profacunduse totu odata in magiari, eara altii multi luandu vestimentulu preotiescu s'au ingropatu cu tóta sciinti'a lor multa pucina pela satele cele iobagesci, pe unde au avutu a conversa numai cu haiducii si cu szolgabiraii, eara bibliotec'a lor s'a intinsu dela „Ceasoslovu“ pana la „Minologion“.

Unu numeru de barbatii relative micu, destepatati prin scrierile lui Petru Maioru, voindu se apuce pe cararile cele calcate de romanii din dilele lui Josifu II., amariti de sórtea propriei sale, a natiunei, se determinara la o lupta desperata pentru emanciparea comuna. Aceiasi inse tocma pentrucá era prea pucini la numeru, fosea condamnatu de alu loru destinu a lua asupra'si catu succesive catu dintr' odata mai multe sarcine, unele mai grele decat altele. Veditati in cursu de ani treidieci pe aceiasi individi ocupati cu educatiunea si institutiunea tinerimii séu cu ingrijirea relegiósá a sufletelor, dandu totuodata publiculu cititoru de foi periodice politice si nepolitice nutrementu din cate patru cincii specialitati, facandu si pe politiculu, representandu la timpuri de

asiá natiunea si patri'a inca si cá diplomati pela domnitorii de tieri si mari, eara mai apoi priimindu si servituri de statu, séu aruncanduse pe agronomia, ori industria, eara-si ambe campuri atatu de reu cultivate in acéstea tieri. Au intrevenitu inse si epoce, in care si acelu micu numeru de ómeni nepregetatori supusu la cele mai gretióse supraveghiari politieneseci séu si la persecutiuni formale a trebuitu se scada, incatu adica o parte din ei parasi Transilvani'a pentrucá se nu se mai re'ntórca nici odata in trena. Totu odata in lungulu siru de ani a mai seceratu si mórtea dintra noi.

Intre impregiurari si conjuncturi de natur'a celor susu atinse venira preste romanii ardeleni anii reformelor constitutiunale anstriace. Intre acestea impregiurari in tómn'a anului 1860 se infintia comisiunea filologica, in Martiu 1861 se compusera statutele asociatiunei literarie, in Octombree aceea si se inaugurá; in acelasi a nula Ianuaru se tienù si adunare séu conferintia nationala de colóre politica, se trimisera in diferite restimpuri deputatiuni la tronulu imperatescu, se tienura si siedintie de comitete candu politice candu literarie. Anulu 1862 fiindu mai nefavoritoriu politice a fostu cu atatu mai priintiosu studiului paciuitu. Nu asia anulu 1863. Conferintia nationala politica din postulu Pasciloru, pregatirile si alegerile la dieta, eare mai pre susu de tóte insasi diet'a cu tóte lucrarile sale a insgomotatu spiritele abatendule dela ori ce studia mai intinse si mai linistite, absorbindule cu totulu in vultórite politice, carele in celu dinteu parocsismu rapise pe tóte etatile si temperamentele ducandule cu sine, uneori si fara scopu si fara tienta.

Intre acestea constelatuni se deschise adunarea generala a 3-a a societatii nóstre literarie la Blasiu. Resultatele potea fi numai acelea, care s'au vediu, pentruca non omnia possumus.

Intre ce felu de impregiurari politice se va deschide adunarea literaria in Hatiegu mai ca se póte prevedé. Odinióra se dice: inter arma silent musae. In dilele si intre impregiurari nóstre specifice ardeleni suntemu pe aprópe de ani se adeveri, cá si intre lucrarile corpului legislativu voru trebui se taca sciintiele si artele. In alte tieri si la alte popóra bogate de ómeni pregatiti bine in diverse specialitati nici macaru proverbiulu inter arma etc. nu se mai adeveresce. Armatele se omóra si macela unele pre

altelc, eara fragórea pusceloru si bubuitulu artileriei, vaietele si tiepetele moribundiloru conturba prea paginu pre ómenii devotati a folosi ómenimii prin inventiunile si invatiaturile loru, pentruca ei isi vedu de ocupatiunile loru tocma si cu periculu de a o pati cá Archimedes cu ostasii lui Marcelu.*)

La noi asemenea scopu nu se va ajunge pre catu timpu unei parti a barbatiloru nostrii de sciintia nu li se va dá ocaziune de a se mai retrage si in Tuscolulu loru si a petrece o parte a vietii loru numai in servitiulu sciintieloru séu alu artelor.

Intr' aceea ne rogamu cá se fimu bine si dreptu intielesi. Suntemu adica pré departe de a dori natiunii nóstre de acei ómeni imbuibati numai de teorii sarbede, cu capulu ingreunatu de o lectura de biblioteci intregi fara nici o alegere, ómeni pedanti si preste acésta seu ipochondri séu misantropi, carii fugu de societatea omenésea cá si de orice bóle lipitióse; de asemenea ómeni se ne apere cerulu. Acea inse, ce credemu noi ca se cere cá neaparata conditiune pentru naintarea natiunii in cultor'a mai inalt'a dreptu intielésa este, ca barbatiloru iubitori de sciintie se lise lasa timpu de a se ocupa mai multu cu cate unu studiu de predilectiune, din care culegundu fruptele, la timpulu seu se le propage cu succesu bunu in midioloculu natiunii.

Cumu se se ajunga acestu scopu? Credemu ca la acésta intrebatiune are se respunda natiunii nu numai Comitetulu, ci si mai vertosu asociatiunea intréga adunata la unu locu.

In adunarea II din 1862 se determinase infintirea de cateva sectiuni sciintifice. Pre catu scimu noi, nu s'a infintiatu neci una din acelea. Ore inse pre catu timpu starea materiala a asociatiunii este numai aceea pre care o scimu, se potu infintia sectiuni cu resultatele cari se astépta dela ele?

Colegiulu actualu alu cardinaliloru, (din Rom'a.)

Fiinduca ss. Pap'a Piu IX este coprinsu d'una bóla seriósa, si fiindu ca in verst'a sea inaintata este pucinu probabila una insenetosire, póte c'aru fi de óre care interesu cate-va notitie asupra colegiului de

*) 212 a. Chr.

cardinali, cari voru avé se aléga, reuniti in con-clavu, pe succesorile lui.

Anuariulu papalu pentru anulu 1864 aréta mem-brii santului colegiu (sacro colegio) in numeru de 64. Din acestia 17 au fostu numiti de Papa Grigorie XVI, cei lalti de actualele Papa. Celu dupa urma cardinalu din timpulu lui Leo XII, Benedeto Barbe-rini, a moritu in anulu trecut. Celu mai batranu dintre cardinali este Antoaio Tosti mai 'nainte mini-stru de finantie, in virsta de 88 de ani; dupe ve-chime in cardinalatu este celu mai vechiu cardinalu Decanulu santului colegiu, Mario Mattei, in virsta de 72 ani si de 32 ani cardinalu.

Sunt patru cardinali cari au trecut presté virsta de 80 ani; douispredece au trecut virsta de 70 ani. Numai doi sunt in etate mai mica de 50 ani. In colegiulu cardinaliloru s'afia 8 francesi, 6 germani si unguri, 4 spanioli, 1 portugesu, 1 englesu, 1 belgianu; peste totu 21 straini si 43 italieni.

Din cardinalii italieni cei mai multi sunt nas-cuti in Italia centrala si meridionala. De la alege-rea lui Piu IX, adica de la aulu 1846 au moritu 65 caldinali, din cari duoi din timpulu lui Piu VII, siépte din timpulu lui Leo XII, 34 din pontificatulu lui Grigorie XVI, si 21 numiti de pontificele actualu.

Intre 64 cardinalii actuali se afla 38 archiepis-copi si episcopi. Cardinali cari nu sunt episcopi locuescu la Roma, intre d'insii s'afia 10 diaconi; car-dinalulu Antoneli este din numerulu loru.

Patru cardinal sunt monachi, facu parte de ordine religioése, si anume: ordinea Benedictiniloru, Dominicaniloru, Minoritiloru — Conventuali, si Mi-noritiloru — Oservanti. Din familiile princiale ale Romei se afla numai unu singuru membru in colegiulu cardinaliloru famili'a Altieri. De nobilimea romana sunt cardinalii Patricie si Dipietro. Cei lalti cardi-nali nascuti in staturile romane séu es-papale sunt din nobilimea provinciala séu dintre burgeri.

Optu cardinali au facutu una cariera diplomatica (nunciatura); optu sunt doctori in dreptu. Toti cei lalti sunt laureati in teologia si au facutu una cariera de functionari.

PROVOCARE ECONOMICA.

Dupa de amaruntul cercetare facota pela tôte partile, neaflanduse pona acumu in limb'a romana

carti esite la lumina, cuprindietóre de doctrine si svaturi asupra lucrariloru in casa, in cucnia, curte, pivnitia, camara, grajdu, la legumaria, gradina, la campu; apoi despre tratarea rationata a viteloru domestice si buna folosintia a producteloru loru, in fine doctrine sanitarie pentru acei locuitori dela tiéra, cari nu potu dispune de medicu, si alte asémenea; — apoi considerandu pe de una parte imperioésa trebu-intia a poporului nostru asi castiga mediuloése mate-riale pentru mai usiora progressare in cultura, éaru pe de alta voindu a contribui dupa putintia la latirea de asia svaturi, m'amu decisu a publica asémenea dóctrine, compilate din célea mai bune fontane (bro-siuri si foie periodice esite pana acumu la lumina in limbi straine) si aflate de practice si folositóre, ma lipsindu 'mi mediuloésele pentru spesele tiparului si altele, amu cugetatu, ca la asta tienta n'amu puté adjuge mai liusioru, cá deschidinduse prenumera-tiuni prin initiativ'a maritului nostru cleru, respective prin Ordinariate, puendu acestora autoritate la anim'a fiacaruea prentu oportunitatea d'a se lati astufeliu de svaturi, si a medioloc, cá celu pucinu fiacare prentu, cantoru si docente se se prenumere pentru unu esemplaru, apoi asémenea fiacare comuna se sobserie pentru 3 — 4 esemplare in usulu scóleloru comunale, putendu servi atatu cá legendaru din candu in candu, catu si cá premia la unii din cei mai buni scolari! —

Astea percepte aru esi la lumina sub titula „Magazinu de svaturi folositóre pentru fiacare din urbe si dela tiéra, cu privintia la inbuna-tatirea averii, si Doctrine sanitarie, mai cu sama pentru aceia, cari nu potu dispune de medicu.“ Ar esi in 3 — brosiuri, la fiacare 3 luni una, si co-prindiatóre de 80 — 90 de pagine formatu octavu, si in pretiu una brosiura de 50 cr. noui, platiti la subscriere una rata pentru prima brosiura de e-situ, si la fiacare cuartalu pentru alta viitóre de redigeatu.

Candu s'aru puté implini subscriptiuni pana la 1000 de esemplare, se va proceda numai de catu la tiparire; si declaru prin asta solemnelu, ca dedicu in folosulu asociatiunei Transilvane pentru cultura romana cate 15 (id est: cincii spredece) de esemplare dela fiacare numeru de una suta de prenumeranti, si suma colectei se remana in manile Redactorului pana dupo acoperirea tuturoru speseloru pentru scopula propusu. —

Ececi si vreo cateva puncte de modelu:

**I Transplantarea sigura a arborilor in
orcarea timpu alu anului.**

Metoda gradinarului de curte Siaidleru este dupo vorbele sale urmatórea: Multi diletanti de gradinaria se voru indoi despre asta, si chiaru io nu asi crede, ca ar fi cu putintia a se straplanta pomi si arbori cu sigurantia peste totu anulu, si mai cu sama dupo ce au infloritu si infrunditu, candu nu m'asi fi incredintiati despre asta prin mai multe incercari; Metod'a observata de mene este urmatórea: „Fa gaura destulu de mare acolo unde vrei se asiedi pomulu; varsa in ea 4 — 5 séu mai multe cofe (donitie, bote) de apa, arunca si ceva pamentu meruntu, si améteca'lu cu apa, ca se se faca una subtire mocirla, asiadia apoi pomulu in grópa si in mocirla, cu radacinile bine resfirate, si nu mai afundu cá cumu au statu mai painte; imple gróp'a cu lutu, dar baga de sama, ca mai pe fundu si aprópe de radecini se fia bine meruntu, si dupo ce asia ai implutu gróp'a, calca bine lutulu, fa o gardina impregiurulu pomului si mai tórna 3 — 4 cofe (donitie) de apa. — Astféliu se va prinde pomulu de siguru, déca altucumu au fostu radeciniile bñne. Chiaru io scriitorulu acestora am plantatu asia mii de pomi, dupo jce au fostu infloritu si infrunditu, si toti pano la onulu s'au prinsu, nu-mai ca in acelu anu lé au cadintu fructele! —

(va urma.)

Din noptile lui Jungu.

(Urmare din Nrulu II.)

Si nu e numai omulu de prada mortii alesu,
Si a lui insufletita icóna inca cade,
Mormentai partea mortii; imperiele cadu;
Ce s'a alesu din Roma? din a Greciei tiéra?
Alu loru numai secu nume ajunse pela noi!
S' apoi si din acel'a pucini se intieptira
De si a loru epitafe ne scotu semi invetiati
Privindu eu la a ta vale deschisa cugetarei
Ce'i medinoptiare ce siade buerosu
In spatiurile tale lipsite de lumina!

De cautu in vale'ti morté! Ce vede ochiulu meu?
Alu stralucirei lustru, regescile masine
Cerescile producte ce artile leau scosu
Cumu luneca in diosu tóte cu laure vestejite!
Ce cursuri grandióse de unu tempu pré gloriosu,
Sculate odata in valori prin fapta omenésca
Se invertu cá si o chimera, ce-n'are capataiu!
Spirite intristate de o gloria apusa.
Sioptescu unu sarbedu eco, de unu sonoru aplausu
Ce o lume li 'lu facuse si demonstrandu cu totii
Candu trecu pe dinainte cu vultulu pocaitu
Spre lume ridu de fal'a fientiei arogante.
De a ei intieptiune, de alu mariloru artiagu

Dar' alt'a o Lorentio! mai rea cá celelalte
In ochii mei se indésa icón'a d'unu Colosu
Ah! sangele mi inghiatia, 'mi tremura toti membrii
E umbr'a prepotinte a lumei ce a peritu,
Incinsa cu musciu umedu si trestia opaca
De urna 'si redimata, figur'a o vedu plangundu
Desiart'a imperatia fientiele inneeate
Si totu plangundu predice stricarea ce a urmá
In scurtu din sinulu rosiiu alu riuului de flame
Ma, ea cá si Casandr'a predice in desiertu;
Desiertu, desiertu adese; ma speru nu pentru
tine. scl.

De Andr. Muresianu

Bibliografia: Cuventarimor ale besericesci
la tóte duminecele peste anu, la serbatori, si cateva
la morti dupa secsu pentru folosulu preotiloru si
mireniloru romani culesc prin Georgiu Metesiu, pa-
rochulu comunei Cutu. Cu benecuventarea Ecselen-
tiei s'ale Metropolitulu Albei-Julie Alesandru Sterca
Siolutiu Sibiu. In tipograf'a creditóre lui Georgiu
Closius 1863, asia dupacumu sau apromisu si se
afia de vendiare cu cate 2 fi. ecsempl. nelegatu, si
2 fi. 10 cr. legatu, la tipogr. Closius in Sibiu, si la
P. O. DD. Protopopii din Sebesiu.

Opera Miserabili de Victoru Hugo part.
IV. V. VI se affa tradusa la libreri'a Christake Ioanin
in Bucuresci. (Va urma.)

Redactoru respundietoru
Iacabu Muresianu.

Editionea: in tipograf'a lui
Ioanne Gött.